



CERRAHİ HASTALARINDA MÜZİK TERAPİNİN SEMPTOM YÖNETİMİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF MUSIC THERAPY ON SYMPTOM MANAGEMENT IN SURGERY PATIENTS

Zeynep Karaman Özlü^{1*}, Zuhale Yetiş Demir², İbrahim Özlü³, Tülay Kılıncı¹, Ayşegül Yayla¹

¹Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Erzurum, Türkiye

²Atatürk Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Organ Nakli Kliniği, Erzurum, Türkiye

³Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp Ana Bilim Dalı, Erzurum, Türkiye

ÖZ

Çok eski zamanlardan beri müziğin canlılar üzerinde etkisi olduğuna inanılmış, müzik hastalıklardan kurtulmak için kullanılmış ve iyileştirici etkisi olduğu kabul edilmiştir. Müziğin bu gücü yıllar sonra bilim insanlarının dikkatini çekmiş ve bu alanda çalışmalara başlanmıştır. Müziğin iyileştirici etkisi müzik terapi olarak adlandırılmakta ve yenilikçi çalışmalar arasında yerini almaktadır. Çok eski zamanlardan beri kullanılan müzik ile tedavi nonfarmakolojik yöntem olarak günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaya devam etmektedir. Yapılan çalışmalarla etkinliği kanıtlanmış olan müzik terapi birçok hastalıkta olduğu gibi cerrahi hastaların bakımında da olumlu etkiler göstermiştir. Cerrahi girişim sonrası semptom yönetimi; hastanın güven ve konforunu sağlama, iyileşme sürecini hızlandırma, hastanede yatış gün sayısını azaltmada etkilidir. Nonfarmakolojik bir uygulama olan müzik terapi, ameliyat sonrası dönemde uyanma, hemodinamik parametreler ve analjezik ihtiyacında olumlu etkiler yaratan, hasta memnuniyetini artıran, cerrahi hastalarının anksiyete ve intraoperatif farkındalık ataklarını azaltmada kullanılan yan etkisi olmayan etkili ve güvenli bir yöntemdir. Doğru seçilmiş müzik; hastanın stresini azaltabilir, konfor ve rahatını artırılabilir ve dolaylı olarak hastayı ağrı hissinden uzaklaştırılabilir. Cerrahi girişim sonrası müzik dinlemenin rahatlamayı sağladığı, ağrıyı hafiflettiği, anksiyete/kaygıyı azalttığı, olumlu duyguları ve ruh halini iyileştirdiği, psikolojik semptomları azalttığı öngörülmektedir. Bu derlemede gittikçe yaygın bir şekilde kullanılan nonfarmakolojik yöntemlerden biri olan müzik terapinin cerrahi sonrası semptomlar üzerindeki etkisinin neler olduğu yapılmış çalışma sonuçları ile sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cerrahi, Müzik, Bulgu

ABSTRACT

Since ancient times, it has been believed that music has an effect on living things, it has been used to get rid of diseases, and it has been accepted that music has a healing effect. This power of music attracted the attention of scientists years later and studies in this field were started. The healing effect of music is called music therapy and takes its place among innovative studies. Music therapy, which has been used since ancient times, has now been widely used as a non-pharmacological method. Music therapy, the effectiveness of which has been proven by studies, has shown positive effects in the care of surgical patients, as in many diseases. Post-surgical symptom management is effective in providing the patient's confidence and comfort, accelerating the recovery process, and reducing the number of days of hospitalization. Music therapy, which is a non-pharmacological application, is an effective and safe method that has positive effects on awakening, hemodynamic parameters and analgesic needs in the postoperative period, increases patient satisfaction, and is used to reduce anxiety and intraoperative awareness attacks of surgical patients. Music directly and indirectly affects clinical symptoms. Good and carefully chosen music can reduce the patient's stress, increase comfort and relaxation, and indirectly distract the patient from the feeling of pain. It is predicted that listening to music after surgery increases relaxation, relieves pain, reduces anxiety/anxiety, improves positive emotions and mood, and reduces psychological symptoms. In this review, the effects of music therapy, which is one of the non-pharmacological methods that are increasingly used, on post-surgical symptoms and the results of studies on these effects are examined.

Keywords: Surgical, Music, Symptom

GİRİŞ

Cerrahi girişimler sağlığın sürdürülmesi, yaşam kalitesinin artırılması, ızdırabın azaltılmasında etkin bir tedavi yöntemi olarak kullanılmaktadır [1]. Cerrahi girişimler acil ya da elektif olsun bireyler üzerinde stres oluşturmada ve bu durum hastalarda olumsuz davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ayrıca cerrahi girişim geçiren hastaların büyük bir çoğunluğu anksiyete, kaygı ve ağrı deneyimlemektedir. Hastalarda görülen bu durumlar onların işbirliği yapma isteğini olumsuz etkileyebilir, uyku bozukluklarına yol açabilir, mide boşalmasını geciktirebilir. solunum sayısını artırabilir. duvöusal

durumunu etkileyerek kalp atış hızını ve sistolik kan basıncını yükseltebilir, oksijen tüketimini artırarak yara yeri iyileşmesini geciktirebilir dolayısı ile hastanede yatış süresini uzatabilmektedir [1-3]. Hastayı olumsuz etkilerden kurtarmak için kullanılan farmakolojik yöntemler vardır, ancak bu yöntemlerin olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bu nedenle semptomların yönetiminde nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımı tercih edilebilmektedir. Cerrahi alanda yapılan çalışmalara bakıldığında nonfarmakolojik yöntemlerin kullanıldığı ve kullanılan bu yöntemlerden birinin de müzik terapi olduğu görülmektedir [1,4].

Makale Bilgisi/Article Info

Gönderim tarihi/Submitted: 29.04.2022, **Revizyon isteği/Revision requested:** 20.06.2022, **Son düzenleme tarihi/Last revision received:** 18.07.2022, **Kabul/Accepted:** 01.09.2022

***Sorumlu yazar/ Corresponding author:** Atatürk Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Erzurum, Türkiye

*Email: zynp_krmnzl@hotmail.com, ²Email: zuhal.artvinli@gmail.com, ³Email: dibrabimozlu@gmail.com, ⁴Email: tlyhmsre@hotmail.com, ⁵Email: ayseguul21@hotmail.com

Müzik terapi yaş grubu fark etmeksizin her yaş grubuna uygulanabilen güvenli bir yöntemdir [5-7]. Müzik terapi cerrahi sonrası anksiyete ve ağrının giderilmesinde, vücut direncinin artırılmasında, bağışıklık sisteminin aktive olmasında, ruhsal açıdan iyileşmede ve yaşam kalitesinin artırılmasında kullanılmaktadır [5,6].

Müzik terapi güvenilir, öğrenilmesi kolay ve hastanelerde hemşireler tarafından kolaylıkla uygulanabilen nonfarmakolojik bir yöntemdir [8]. Müzik terapinin yararları arasında dikkati başka yöne çekme, anksiyeteyi ve kaygıyı azaltma, ağrı kontrolü sağlama, stresi azaltma, iletişimi kolaylaştırma, rahatlatma ve uykusuzluğu giderme, yaşam bulgularını düzenleme, terlemeyi azaltma, kasları gevşetme, rahat soluk alıp vermeyi sağlama ve bağışıklık sistemini güçlendirme bulunmaktadır [9,10]. Cerrahi işlem uygulanan hastalarda müzik terapinin etkisinin incelendiği bazı çalışmalarda anksiyetede, ağrı şiddetinde, sistolik ve diyastolik kan basıncında, kalp hızında, oksijen saturasyonunda, analjezik gereksiniminde azalma ve daha iyi bir ruh halinde olma gibi olumlu etkileri gözlenmiştir [6,11,12].

Müzik terapi bireylerde birçok olumlu etkiye sahiptir. Müziğin bireylerde oluşturduğu fiziksel ve psikolojik etkiyi kullanarak iyileştirici gücünden faydalanılmıştır [11,12]. Dünya Müzik Terapi Federasyonu'na göre müzik terapi "Bir birey ya da grubun fiziksel, sosyal, zihinsel ve emosyonel ihtiyaçlarını sağlayabilmek amacıyla iletişim, ifade etme, organizasyon, öğrenme ve diğer tedavi edici kaynakları artırarak zenginleştirebilmek için müzikle ilgili gereçlerin (melodi, ritim, harmoni ve ses) eğitim almış müzik terapisti aracılığıyla geliştirilerek uygulanması" şeklinde tanımlanmaktadır [13-15]. Çok eski çağlardan beri çeşitli amaçlarla kullanılan müziğin tedavi amaçlı kullanımı da eski çağlara dayanmaktadır [11,16]. Müzik terapi 1850'lere kadar Anadolu coğrafyasında uygulanmış ve sonraki yıllarda kullanımı durmuştur. Daha sonra 2000'li yılların başlarında tekrardan çalışılmaya başlanmış, 2016 yılında ise Sağlık Bakanlığı tarafından desteklenmesi ve müzik terapist sertifikaları verilmeye başlanması ile resmi olarak yeniden doğmuştur [17].

Her yaş grubuna güvenle uygulanan bir yöntem olan müzik terapi fiziksel, psikolojik ve zihinsel birçok alanı etkilemektedir ve kolay uygulanabilir bir yöntemdir [7]. Müzik terapinin vejetatif sinir sistemini etkileyerek gevşemeyi sağladığı, immün ve endokrin sistemlerde, zihin ve beden sürecinde değişime sebep olduğu bildirilmektedir [12,16,18,19]. Cerrahi girişim yapılan hastalarda müzik dinletmenin etkisine bakıldığında ise hastaların sistolik/diyastolik kan basıncı, oksijen saturasyonu gibi bazı fizyolojik parametrelerin düzenlenmesinde, anksiyete düzeyinde, ağrı şiddetinde ve ağrı kesici ilaç kullanımında azalma gibi olumlu etkileri gözlenmiştir [18,19].

Müzik Terapinin Ağrı/Analjezi Miktarına Etkisi

Ağrı, birçok farklı tanımlanmış olmasına rağmen; Uluslararası Ağrı Araştırmaları Birliği (IASP) tarafından "Mevcut veya potansiyel doku hasarı ile ilişkili hoş olmayan duygusal ve emosyonel deneyim" olarak tanımlanmaktadır [20]. Ağrı bireyin yaşam kalitesini etkileyen, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmede engel oluşturan bir duyu durumudur [21,22]. Nörofizyolojik bir süreç olan ağrı; cinsiyet, yaş, kültür, bireysel özellikler, geçmiş deneyimler gibi birçok faktörden etkilenmektedir [23,24]. Önemli ağrı nedenlerinden biride cerrahi girişimlerdir [25]. Cerrahi ağrı ameliyat sonrası nörisepörlerin uyarılması ile başlayan birkaç gün içinde azalması beklenen akut ağrıdır [26]. Ameliyat geçiren hastaların büyük bir kısmı ağrı deneyimlemektedir. Cerrahi sonrası yaşanan ağrının giderilememesi durumunda kardiyopulmoner yükte artış, immünsüpresyon ve koagülasyon bozuklukları ortaya çıkabilmektedir [27]. Ameliyat sonrası dönemde ağrının kontrol altına alınmadığı durumlarda hastanın yaşadığı ağrı konforunu düşürmekte, iyileşme kalitesini bozmakta ve hastanede yatış süresini uzatmaktadır [3,21,28]. Ameliyat sonrası ağrı kontrolünde farmakolojik yöntemlerin yanı sıra çeşitli farmakolojik olmayan yöntemler de kullanılmaktadır. Bu yöntemler aromaterapi, dikkati başka yöne çekme, masaj, terapotik dokunma, transkutanöz elektriksel sinir uyarımı (TENS), meditasyon, düşünme,

müzik terapi, sıcak ve soğuk uygulamayı içeren fiziksel ve bilişsel-davranışsal yöntemlerdir. Farmakolojik olmayan yöntemler oksijen tüketiminde, kas tonusunda, kalp ve solunum hızında azalma; endorfin salgında artışa neden olup vücutta gevşeme etkisi oluşturarak nabız, kan basıncı ve solunum gibi fizyolojik göstergeleri düşürmenin yanı sıra uyku bozukluğu, anksiyete ve ağrıyı içeren ameliyat sonrası komplikasyonları kontrol altına alma ya da önlemede etkilidirler [21,28].

Nonfarmakolojik bir uygulama olan müzik terapi, ameliyat sonrası dönemde uyanma, hemodinamik parametreler ve analjezik tüketiminde olumlu etkiler yaratan, hasta memnuniyetini artıran, cerrahi hastalarının anksiyete ve intraoperatif farkındalık ataklarını azaltmada kullanılan yan etkisi olmayan etkili ve güvenli bir yöntemdir [13,29-31]. Müzik beynin sağ hemisferini etkileyerek, limbik sistem üzerinden psikofizyolojik yanıtlara neden olmakta, enkefalin ve endorfin salınımına neden olarak ağrının düzeyinin azalmasını sağlamakta, bu süreç kapı kontrol mekanizmasına uygunluk göstermektedir [32]. Müzik klinik semptomları doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. İyi ve özenle seçilmiş müzik, hastanın stresini azaltır, konforunu artırılabilir ve dolaylı olarak hastayı ağrı hissinden uzaklaştırılabilir [33,34]. Müzik terapinin cerrahi ağrı üzerine etkisini araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda müziğin ameliyat sonrası hastaların ağrı toleransını ve endorfin salınımını artırarak etkili olduğu sonucuna varılmıştır [11,22,28,29].

Ajorpez ve ark. (2014) açık kalp cerrahisi sonrasında müzik uygulaması yaptıkları çalışmalarında, müzik dinletisi sonrası müzik dinletilen deney grubunun ağrı düzeyinin müzik dinletilmeyen kontrol grubu hastalarına göre anlamlı düzeyde düşük olduğunu bulmuşlardır [35]. Karaaslan'ın (2014) ameliyat sonrası genel yoğun bakımda yatan hastalar üzerinde yaptığı çalışmada 30 dk boyunca hastalara müzik dinletilmiştir. Çalışma sonucunda, müzik terapi sonrası hastaların ağrısının azaldığı bildirilmiştir [28]. Vural ve ark. (2014) koroner arter bypass greft uygulanan hastalarda yaptıkları çalışmada, müziğin ameliyat sonrası ağrı üzerinde etkili olduğunu bildirmişlerdir [21]. Sin ve ark. (2015) literatür taramasında değerlendirme ölçütlerine uygun yedi çalışma incelemiş ve müzik terapinin jinekolojik operasyonlar sonrasında ağrıyı hafifletici etkileri olduğunu saptanmışlardır [36]. Benzer şekilde Çin'de yapılan randomize kontrollü bir çalışmada, deney grubuna torasik cerrahi sonrasında standart bakımın yanı sıra 3 gün boyunca her gün yarım saat hafif müzik dinletilmiş, kontrol grubu hastaları ise müzik uygulamasına tabi tutulmamıştır. Deney grubundaki hastaların ağrı, anksiyete düzeylerinin kontrol grubuna kıyasla istatistiksel önem arz edecek düzeyde azaldığı bulunmuştur [6]. Karaman Özlü ve ark. (2016) kolesistektomi yapılan hastalar ile yürüttükleri çalışmalarında, hastalara ameliyat sonrası 1. gün müzik terapi uygulamışlardır. Çalışma sonucunda kontrol grubundaki hastaların büyük çoğunluğu orta şiddetli ağrısı olduğunu, deney grubundaki hastaların büyük çoğunluğunun ağrısının olmadığı veya hafif düzeyde ağrısının olduğunu belirtmişlerdir [37]. Cığerci (2016) yaptığı çalışmada, müziğin ağrı üzerinde hafifletici etkileri olduğunu belirlemiştir [3]. Gallaher ve ark. (2018) total diz protezi ameliyatı uygulanan hastalarda müzik terapinin ağrıyı önemli derecede azalttığı sonucuna varmıştır [38]. Homel ve ark. (2017) omurga cerrahisi geçiren hastalarda yaptıkları çalışmada kontrol grubuna göre deney grubu hastalarında ağrının anlamlı derecede azaldığını göstermişlerdir [34]. Sayar ve ark. (2019) çocuk hastalarda ameliyat sonrası ağrı yönetiminde müziğin etkisini inceledikleri çalışmada ilk 6 saatteki ağrı puanlarının, kontrol grubundaki çocuklara göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu, 12 ve 24 saatte ise deney ve kontrol grubundaki çocukların ağrı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir [39]. Gogoularadja ve ark. (2020) nazal septal cerrahide müzik terapinin ağrı ve anksiyete üzerine etkinliğine ilişkin yaptıkları çalışmada deney grubunda kontrol grubuna göre ağrı düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azalma görülmüştür [40]. Doğrusöz (2021) koroner arter bypass greft cerrahisi uygulanan hastalar ile yürüttüğü çalışmada, müziğin anksiyete ve ağrı düzeyine etkisini incelemiş ve çalışma sonucunda müzik terapinin ağrı üzerinde

hafifletici etkisi olduğunu bildirmiştir [41]. Cerrahi girişim sonrası ortaya çıkan ağrının azaltılmasında ya da kontrol altına alınmasında müziğin etkisini inceleyen çalışmaların tamamı değerlendirildiğinde; müziğin gevşeme ya da dikkati başka yöne çekme etkisi olduğu düşünülmektedir. Diğer bir olası mekanizma işitsel uyarının ağrıyı doğrudan doğruya nörolojik olarak baskıladığıdır. Müzik hastayı hoş gitmeyen ağrılı uyarılardan uzaklaştırıp, endorfin salgılanmasını arttırmakta, gevşemeyi başlatmaya yardımcı olmakta ve böylece ağrı düzeyini azaltmaktadır [42].

Müzik Terapinin Anksiyete/Kaygı Üzerine Etkisi

Cerrahi süreç bir bireyin yaşayabileceği en stresli olaylardan biridir [43,44]. Hastaneye yatan, ameliyat olmayı bekleyen ve durumu hakkında çok bilgisi olmayan birçok kişide ortaya çıkabilen anksiyete hoş olmayan bir durum, endişe, gerginlik, tedirginlik hissi yaşatan bir duygudur [44]. Ameliyat öncesi dönemde yaşanan anksiyete, fizyolojik ve nöroendokrin tepkilerin oluşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda hastaların kalp atış hızı, kan basıncı etkilenebilmekte ve ameliyat sonrası dönemde istenmeyen yan etkiler oluşabilmektedir [45]. Ameliyat öncesi dönemde anksiyetenin etkili bir şekilde kontrol altına alınması, daha hızlı iyileşme ve ameliyat sonrası dönemde ağrının daha iyi yönetilmesini sağlamaktadır [46]. Anksiyetenin fiziksel ve psikolojik etkilerini azaltabilmek için farmakolojik ve nonfarmakolojik yöntemler kullanılmaktadır [33]. Farmakolojik yöntemlerin birçok yan etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle nonfarmakolojik yöntemlerin kullanılması yaygınlaşmaktadır. Ağrıda olduğu gibi anksiyetenin yönetiminde de nonfarmakolojik bir yöntem olan müzik terapiden faydalanılmıştır. Müzik terapi sağlıktan sosyal ortamlara çok geniş bir yelpazede kullanılmaktadır. Müzik beyin dalgalarını hızlandırılıp yavaşlatılmakta, kas hareketlerini koordine etmeyi sağlayarak anksiyolitik etki oluşturmaktadır [33]. Oluşan etki ile merkezde nörotransmitterlere baskının artması sonucu ruh halinin değişimi sağlanıp, medulla oblongatadaki sinirlerin düzeltilmesi/iyileştirilmesi ile anksiyete azalmaktadır [33]. Cerrahi operasyona geçiren hastalar üzerinde yapılan çalışmaların bir kısmında müzik terapinin anksiyete üzerinde etkisi incelenmiş ve olumlu sonuçlar aktarılmıştır [3,11,40,45,47-50].

Liu ve ark. (2015) göğüs cerrahisi sonrası hastalarda müzik terapinin ağrı, anksiyete ve vital bulgular üzerine etkilerini inceledikleri çalışmada deney grubu, kontrol grubuna göre zaman içinde ağrı, anksiyete, sistolik kan basıncı ve kalp hızında istatistiksel olarak anlamlı düşüş gösterdiğini bildirmişlerdir [6]. Müzik terapi endorfin salınımını artırarak gevşemeye yardımcı olmakta ve katekolamin seviyesini düşürerek kan basıncı, kalp hızı, solunum sayısı ve oksijen tüketimi olumlu yönde etkilemektedir. [29]. Heidari ve ark. (2015) koroner arter baypas grefti uygulanan hastalarda müziğin anksiyete ve kardiyovasküler indeksler üzerindeki etkisini inceledikleri randomize kontrollü bir çalışmada, müzik terapinin hastalarda anksiyeteyi azalttığını belirlemişlerdir. Aynı çalışmada müzik terapisini açık kalp cerrahisi geçiren hastalarda anksiyeteyi yönetmek için kullanılabilirlik etkili bir tamamlayıcı yöntem olarak vurgulamışlardır [47]. Ciğerci (2016) koroner arter cerrahisi sonrası müzik terapinin anksiyete, ağrı ve analjezik miktarı üzerine etkilerini inceledikledikleri çalışmada kontrol ve deney grubunda anksiyete düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermişlerdir [3]. Aba ve ark. (2017) tüp bebek-embriyo transferi uygulanan kadınlarda müziğin kaygı düzeyleri ve gebelik oranlarına etkisini değerlendiren randomize kontrollü bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda tüp bebek-embriyo transferi uygulanan infertil kadınlarda iki seans müzik terapinin kaygı düzeylerini azalttığını bildirmişlerdir [48]. Kühnmann ve ark. (2018) ameliyatta anksiyete ve ağrıya yönelik müzik müdahalelerini değerlendiren meta analizlerde müziğin ameliyat sonrası hastalarda stresi ve ağrıyı azalttığını göstermişlerdir [49]. Rahmati var ark. (2018) elektif genel cerrahi öncesi müzik terapinin hastaların kaygılarını azalttığını ortaya koymuşlardır [50]. Gogoularadja ve ark. (2020) nazal septal cerrahi sonrası müzik terapi uygulanan grupta anksiyete düzeyinin müzik terapi uygulanmayan gruba göre daha az olduğu sonucuna varılmıştır [40]. Bu çalışmaların yanı sıra iki

nonfarmakolojik yöntemin kıyaslandığı çalışma sonucunda ise Goli ve ark. (2020) kasık fitiği ameliyatı geçiren hastalarda sardunya aromaterapisi ve müzik terapinin anksiyete düzeyine etkilerini karşılaştırdıkları klinik çalışmada, inhalasyon Sardunya aromaterapi ve müzik terapi grupları arasında müdahaleden sonra kontrol grubuna kıyasla kaygı puanlarının anlamlı olarak daha düşük ortalamaya sahip olduğunu ve aromaterapinin müzik terapiye oranla kaygı puanlarını daha fazla düşürdüğünü göstermişlerdir [45]. Müzik terapi beyin dalgalarını hızlandırıp yavaşlatarak, kas gerilimi ve hareketlerini koordine etmeye yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda nörotransmitterlere baskının artması ile birlikte ruh halinin değişimi sağlanmakta ve böylece kortikosteroid düzeyini düşürerek bireylerde anksiyetenin azalmasında etkili olmaktadır [32,33,51].

Müzik Terapinin Yaşam Bulguları Üzerine Etkisi

Ameliyat sonrası dönemde hastanın yaşam bulguları takibi, hastada oluşabilecek komplikasyonların erken dönemde fark edilmesi ve önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir [50-53]. Cerrahi sonrası dönemde yaşam bulgularının stabilitesini sağlamak hastanın konforunu arttırmak açısından son derece önemlidir. Yaşam bulgularının stabilitesini sağlamak için kullanılan nonfarmakolojik yöntemlerden biride müzik terapidir. Müzik vücutta endorfin hormonun salgılanmasını uyarak rahatlamaya yardımcı olur ve katekolamin seviyesini düşürür [21,45]. Bu etki ile kalp atım hızı, kan basıncı, vücut ısısı, solunum hızı ve oksijen tüketimi olumlu yönde etkilenir. Müzik terapi yaşam bulgularının stabil olmasında destek sağlayan kolay uygulanabilen yan etkisi olmayan güvenilir bir yöntemdir [54-56]. Müzik terapinin yaşam bulguları üzerine etkisinin incelendiği çalışmaların bir kısmında müzik terapinin yaşam bulguları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu gösterilmiştir [11,54-59].

Bradt ve ark. (2013) ameliyat öncesi anksiyete üzerinde müzik terapinin etkisini inceledikleri çalışmada, müziğin kalp atım hızı üzerinde olumlu etkisinin olduğunu bildirmişlerdir [54]. Ferrer (2015) açık kalp ameliyatı olan hastalar üzerinde yapmış olduğu çalışmada müzik terapinin korkuyu azalttığını, kalp ritmini ve kan basıncını olumlu yönde etkilediğini, terlemeyi azalttığını, kasları gevşettiğini ve hiperaktiviteyi azalttığını bildirmiştir [57]. Liu ve ark. (2015) göğüs cerrahisi sonrası hastalarda müzik terapinin ağrı, anksiyete ve vital bulgular üzerine etkilerini inceledikleri çalışmada deney grubu, kontrol grubuna göre zaman içinde ağrı, anksiyete, sistolik kan basıncı ve kalp hızında istatistiksel olarak anlamlı düşüş gösterdiğini bildirmişlerdir [6]. Yılmaz ve ark. (2016) mekanik ventilasyon desteğinde olan hastalarda yaptıkları çalışmada müzik uygulamasının kan basıncını düşürmede etkisi olduğunu saptamışlardır [58]. Wu ve ark. (2017) kraniyotomi ameliyatı yapılan hastalar üzerinde yaptıkları çalışmada müzik dinleyen grupta kan basıncı değerlerinin anlamlı düzeyde düşük olduğunu belirlemişlerdir [55]. Lee ve ark. (2017) spinal anestezi alan hastalara anestezi sonrasında müzik dinletmiş ve müzik dinletilen hastaların kan basıncı ölçümlerinin kontrol grubuna göre düşük olduğunu belirlemişlerdir [59]. Ecer (2018) laparoskopik kolesistektomi sonrası ayılma ünitesinde müziğin hastaların yaşam bulguları üzerine etkisini incelediği çalışma sonucunda müziğin yaşam bulgularını olumlu yönde etkilediğini göstermiştir [56].

SONUÇ

Cerrahi girişim sonrası semptom yönetiminde birçok farmakolojik ajan kullanılmakla birlikte, bu ajanların çeşitli yan etkileri bulunmaktadır. Cerrahi sonrası semptom yönetiminde yan etkisi olmayan, güvenilir uygulamalardan olan müzik terapi kullanılabilirliktedir. Müzik, beyin sağ hemisferini etkileyerek limbik sistem üzerinden psikofizyolojik yanıtlara neden olmakta, enkefalin ve endorfin salınımını uyarak bireyin rahatlamasına destek olmaktadır. Müzik klinik semptomları doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde nonfarmakolojik yöntemlerden biri olan müzik terapinin ağrı, yaşam bulguları, anksiyete üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir. Müzik terapi tek başına kullanılabilirliği gibi farmakolojik yöntemlerle entegre şekilde de uygulanabilmektedir.

Teşekkür: Yok.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal destek: Yok.

Yazar Katkısı: **Fikir:** ZKÖ,İÖ,ZYD; **Tasarım:** ZKÖ,İÖ,ZYD; **Literatür taraması:** ZKÖ,İÖ,ZYD,TK,AY; **Makale yazımı:** ZKÖ,İÖ,ZYD,TK,AY; **Eleştirel İnceleme:** ZKÖ,İÖ,ZYD,TK,AY.

KAYNAKLAR

- Özveren H. Ağrı kontrolünde farmakolojik olmayan yöntemler. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2011;18(1):83-92.
- Arslan S, Özer N. Yoğun bakım hastalarının duyuşsal girdi sorunlarında tamamlayıcı tedaviler. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2010;13(2):68-75.
- Çiğerci Y, Özbayır T. The effects of music therapy on anxiety, pain and the amount of analgesics following coronary artery surgery. Turkish journal of thoracic and cardiovascular surgery. 2016;24(1):44-50.
- Sülü Uğurlu E. Çocuklarda girişimsel işlemlerde nonfarmakolojik ağrı giderme yöntemleri. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. (2017);8(4):198-201.
- Demirdağ H. Cerrahi hastalarında müzikle tedavi. Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi. 2021;3(2):133-139.
- Liu Y, Petrini MA. Effects of music therapy on pain, anxiety, and vital signs in patients after thoracic surgery. Complement Ther Med. 2015;23(5):714-718.
- Bahadır Ö, Kürtüncü M. Müzik terapinin 6-12 yaş arası çocuklarda anksiyete ve ağrı yönetimine etkisi: randomize kontrollü bir çalışma. EGEHF. 2020;36(3):175-188.
- Miftah R, Tilahun W, Fantahun A, Adulkadir S, Gebrekirstos K. Knowledge and factors associated with pain management for hospitalized children among nurses working in public hospitals in Mekelle City, North Ethiopia: cross sectional study. BMC Research Notes. 2017;122(10):1-6.
- Bradt J. The effects of music entrainment on postoperative pain perception in pediatric patients. Music and Medicine. 2010;2(3):150-157.
- Choi S, Park S, Bellan L, Lee H, Chung SK. Crossover clinical trial of pain relief in cataract surgery, International Ophthalmology. 2018;38(3):1027-1033.
- Koç EM, Başer A, Kahveci R, Özkara A. Ruhun ve bedenin gıdası: geçmişten günümüze müzik ve tıp. Konuralp Tıp Dergisi. 2016;8(1):51-55.
- Karamızrak N. Ses ve müziğin organları iyileştirici etkisi. Koşuyolu Kalp Dergisi. 2014;17(1):54-57.
- Özveren H, Faydalı S, Özdemir S. Hemşirelerin ağrının farmakolojik olmayan yöntemlerle kontrolüne ilişkin bilgi ve uygulamaları. Turkish Journal of Clinics and Laboratory. 2016;7(4):99-105.
- World Federation of Music Therapy (WFMT), Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022, <http://www.wfmt.info/wfmt-new-home/about-wfmt/>.
- Horden P. Music as Medicine. New York: Routledge. 2016.
- Can ÜK, Yılmaz B. Türkiye’de müzik terapi konusunda oluşturulmuş bilimsel yayınların incelenmesi. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi. 2019;12(27):794-812.
- Öztürk L, Özbek H. Küllerinden doğan bir tıbbi uygulama: Müzik Terapi. Journal of Health Services and Education. 2018;2(1):1-8.
- Birkan ZI. Müzikle tedavi, tarihi gelişimi ve uygulamaları. Ankara Akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi. 2014;2(1):37-49.
- Kılıç C. Kardiyak cerrahi geçiren hastalarda müzik terapinin etkisi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi. 2016;3(1):41-46.
- Uluslararası Ağrı Araştırmaları Birliği internet sitesi. Erişim tarihi: 13 Haziran 2021, <http://www.iasp-pain.org/Taxonomy>.
- Vural F, Eti Aslan F. Koroner arter baypas greft uygulanan hastalarda düşünme ve müziğin iyileşme sürecine etkisi. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci. 2014;6(1):26-37.
- Eti-Aslan F. Postoperatif ağrı. Ağrı doğası ve kontrolü. Editör: FE. Aslan. Avrupa Tıp Kitapçılık Ltd. Şti., İstanbul. 2006;159-189.
- Gök F, Yavuz van GM, Cerrahi Hastasında Ağrı Kontrolü, in Ameliyathane hemşireliği, İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri: 2015:325-338.
- Tan X, Yowler J C, Super M D, Fratianne R B, The efficacy of music therapy protocols for decreasing pain, anxiety, and muscle tension levels during burn dressing changes: a prospective randomized crossover trial. Journal of Burn Care & Research. 2010;31(4):590-597.
- Chieng YJS, Chan WCS, Klainin-Yobas P, He HG. Perioperative anxiety and postoperative pain in children and adolescents undergoing elective surgical procedures: a quantitative systematic review. J Adv Nurs 2014;70(2):243-55.
- Erdine, S. Ağrı mekanizmaları ve ağrıya yaklaşım. Erdine S. Ağrı. 3.Baskı. Nobel Tıp Kitabevi. İstanbul, 2007;37-48.
- Bozkurt M, Yılmazlar A, Bilgen ÖF. Total diz artroplastisi sonrası intravenöz ve epidural hasta kontrollü analjezi tekniklerinin ameliyat sonrası ağrı ve diz rehabilitasyonu üzerine etkilerinin karşılaştırılması. Eklem Hastalık Cerrahisi. 2009;20(2):64-70.
- Karasaan Ş. Müziğin ameliyat sonrası ağrı üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2014.
- Çelik S, Taşdemir N. Güncel Yöntemlerle Cerrahi Hastalıklarda Bakım. Antalya: Çukurova Nobel Tıp Kitabevi S. 2018:274-275.
- Moris DN, Linos D. Music meets surgery: two sides to the art of “healing”. Surgical Endoscopy. 2013;27(3):719-723.
- Chen HJ, Chen TY, Huang CY, Hsieh YM, Lai HL. Effects of music on psychophysiological responses and opioid dosage in patients undergoing total knee replacement surgery. Japan Journal of Nursing Science. 2015;12(4):309-319.
- Nilsson U. The anxiety- and pain-reducing effects of music interventions: a systematic review. AORN J. 2008;87(4):780-807.
- Uyar M, Korhan EA. Yoğun bakım hastalarında müzik terapinin ağrı ve anksiyete üzerine etkisi. Ağrı. 2011;23(4):139-146.
- Homel P, Lonner B, Shepp J, Lichtensztejn M, Loewy J. Music therapy increases comfort and reduces pain in patients recovering from spine surgery. Am J Orthop. 2017;46(1):13-22.
- Ajorpaz NM, Mohammadi A, Najaran H, Khazaei S. Effect of music on postoperative pain in patients under open heart surgery. Nursing and Midwifery Studies. 2014;3(3):1-6.
- Sin WM, Chow KM. Effect of music therapy on postoperative pain management in gynecological patients: a literature review. Pain Management Nursing. 2015;16(6):978-987.
- Karaman Özlü Z. Müzik terapinin kolesistektomi olan hastaların ağrıları üzerine etkisi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2016;19(2):100-105.
- Gallagher LM, Gardner V, Bates D, Mason S, Nemecek J, DiFiore JB, et al. Impact of music therapy on hospitalized patients post-elective orthopaedic surgery. Orthopaedic Nursing. 2018;37(2):124-133.
- Sayar S, Ergin D. Ortopedi servisinde yatan çocuk hastalarda ameliyat sonrası ağrı yönetiminde müziğin etkisinin incelenmesi. DEUHFED. 2019;12(1):67-73.
- Gogoularadja A, Bakshi SS. A Randomized study on the efficacy of music therapy on pain and anxiety in nasal septal surgery. International Archives of Otorhinolaryngology. 2020;24:232-236.
- Doğrusöz P. Koroner arter bypass greft cerrahisi uygulanan hastalarda müziğin anksiyete ve ağrı düzeyine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2021.
- Gençel Ö. Müzikle Tedavi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 2006;14(2):697-700.
- Bittner R, Schwarz J. Inguinal hernia repair: current surgical techniques. Langenbeck's Archives of Surgery. 2012;397(2):271-282.
- Felix MMDs, Ferreira MBG, Oliveira LF, Barichello E, Pires PDS, Barbosa MH. Guided imagery relaxation therapy on preoperative anxiety: a randomized clinical trial. Rev Lat Am Enfermagem. 2018;26:e3101.
- Goli R, Arad M, Mam-Qaderi M, Parizad N. Comparing the effects of geranium aromatherapy and music therapy on the anxiety level of patients undergoing inguinal hernia surgery: a clinical trial. EXPLORE. 2020.
- Wu PY, Huang ML, Wang C, Lee WP, Shih WM. Effects of music listening on anxiety and physiological responses in patients undergoing awake craniotomy. Complement Ther Med. 2017;(32):56-60.
- Heidari S, Babaii A, Abbasinia M, Shamali M, Abbasi M, Rezaei M. The effect of music on anxiety and cardiovascular indices in patients undergoing coronary artery bypass graft: a randomized controlled trial. Nursing and Midwifery Studies. 2015;4(4):42-44.
- Aba YA, Avci D, Guzel Y, Ozcelik SK, Gurtekin B. Effect of music therapy on the anxiety levels and pregnancy rate of women undergoing in vitro fertilization-embryo transfer: a randomized controlled trial. Applied Nursing Research. 2017;36:19-24.
- Kühlmann A, De Rooij A, Kroese L, van Dijk M, Hunink M, Jeekel J. Meta-analysis evaluating music interventions for anxiety and pain in surgery. Journal of British Surgery. 2018;105(7):773-783.
- Rahmati H, Seidi J, Ghodsbin F, Rahimi S, Gholamvayı B. The effect of music therapy on anxiety in patients before elective general surgery. Int J Pharm Res. 2018;10(3):136-142.
- Jenkins MDA. Descriptive study of subject indexing and abstracting in international index to music periodicals rilm abstracts of music literature and the music index online. Notes. 2001;834:834-863.
- Çakırcalı E. Yaşamsal Bulgular. İçinde: Aştı AT, Karadağ A (editörleri). Hemşirelik esasları hemşirelik bilim ve sanatı, 1. Baskı. İstanbul, Akademi Basın ve Yayıncılık, 2012:612-614.

53. Pour AP, Yavuz M. Vücut sıcaklığındaki yükselmenin (ateşin) hemodinamik parametrelere etkisi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010;3(3):73-79.
54. Bradt J, Dileo C, Shim M. Interventions with music for preoperative anxiety. *Cochrane Database of Systematic Reviews*. 2013;6(6):1-76.
55. Wu PY, Huang ML, Lee WP, Wang C, Shih WM. Effects of music listening on anxiety and physiological responses in patients undergoing awake craniotomy. *Complement Ther Med*. 2017;32:56-60.
56. Ecer HD. Laparoskopik kolesistektomi sonrası ayılma ünitesinde müziğin hastaların yaşam bulguları üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2018.
57. Ferrer AJ. Music therapy: bettering lives one note at a time. *creativity and innovation among science and art: Springer*. 2015;53-69.
58. Yılmaz Du, Korhan Ea, Baysan B, et al. Mekanik ventilasyon desteğinde olan hastalarda müzik terapinin sedasyon düzeyi ve yaşamsal belirtiler üzerine etkisi: bir pilot çalışma. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2016;1(3):21-27.
59. Lee WP, Wu PY, Lee MY, Ho LH, Shih WM. Music listening alleviates anxiety and physiological responses in patients receiving spinal anesthesia. *Complement Ther Med*. 2017;31:8-13.